

NÉHÁNY SZÓ A KÖZIGAZGATÁS REFORMJÁHOZ.

Minden szervezetnek az egység ad erőt, hogy pedig a kész szervezet majdan egységes legyen, ahoz szükséges az egység és a szisztéma a szervezés munkájában is.

Nálunk évtizedek óta folyik az adminisztráció újjá szervezése, sokszor fogtak hozzá, meg abba is hagyták; mindmáig három részleges productumát látjuk az egész mozgalomnak, — az államosítást elvben kimondó törvényt, a közigazgatási bíróságot meg a községi közigazgatási tanfolyamot.

Az első, az a sokat emlegetett, fölöttébb rövid törvény-czikk¹⁾ sem nem ront, sem nem javít, ártatlan, mondhatnók abstract dolog, a melyeknek a való élethez mindeddig nem volt köze. A közigazgatási bíróság torony templom nélkül, csonka alkotás, de a közigazgatási szervezet egységét nem veszélyezteti, mert mint bíróság amúgy is kívül áll az adminisztráció voltaképeni gépezetén, összefér mindenféle rendszerrel és pusztá létezése nem praejudicál a bekövetkezendő reformok irányának.

Másként áll az ügy a közigazgatási tanfolyamok dolgában. Ez már komoly, hatályba lépett rendelkezés, — a melynek, — sajnos, bizonyos egységbontó irányát is fölismerhetjük.

A különyszerű qualificáció, a melyet ez a törvény a községi szolgálat föltételeként megállapít, határvonalat jelent a községi s az egyéb, felső és középfokú igazgatás között. Nem akarjuk itt ezt a kérdést bővebben fejtegetni mégis kétségtelen, hogy ha az új reformált, valószínűleg államosított közigazgatás egységes szervezete a községek határán megakad, ha az állami igazgatás közvetlensége a községi életre, erre a legközvetlenebb és talán legfontosabb igazgatási ágra nem terjed ki, akkor ennek az egységesnek látszó szervezetnek is meg lesz az a ma annyira érzett nagy baja, hogy voltaképen mégsem lesz egységes organismus.

¹ 1891: XXXIII. t.-cz.

Az 1891: XXXIII. t-cz. tartalma frázis, általános hatály nélküli irányelv, a melyet normális viszonyok között törvénybe foglalni nem szokás.

A törvény 1. szakasza a pusztá elvet foglalja magában, a 2. szakasz csak a kerekdedség kedvéért létezik; tartalma csupán stiláris értékű. A kormánynak szóló nyájas biztatás arra, hogy ne elégedjék meg a csupasz elvvel, de igyekezzék ezt a mezítelen axiómát külső emberséges alakkal is fölruházni, mert hiszen tudjuk, hogy főképen a közjog terén *forma dat esse rei*.

Ez a biztatás azonban nincs helyesen megfogalmazva, nem arra inti a kormányt, hogy közigazgatási rendszert, szervezetet készítsen, hanem arra, hogy *«az i. §-ban kimondott elvnek megfelelőleg: a vármegyei közigazgatási közegekről és azok hatásköréről, a vármegyék önkormányzatáról, a közigazgatási bizottság szervezéséről és hatásköréről, valamint a közigazgatási bíróságokról «egyidejűleg» terjeszsen elő törvényjavaslatokat.»*

Helytelen szerintünk ez a rendelkezés először, mert (és ezt a hibát az 1. § is elköveti) csak a vármegyékről beszél és ezzel már mintegy utal arra, hogy a vármegyei törvényhatóságok a velők koordinált városoktól külön vonassanak a reformmunka körébe, másodsor, mert részletekbe menve praejudicál a megalkotandó szervezetnek, mert már magában hordja az egység nélküli részletmunka csiráját.

Az eddigi codificatióális kísérletek követték a paragraibus utasítását annyiban, hogy külön-külön dolgozták ki a javaslatokat, de az *«egyidejűleg»* szócskát nem vették figyelembe.

Ha a partiális reformálás módját fogjuk alkalmazni, valószínű, hogy lesz vármegyei rendszerünk, lesznek ezzel a rendszerrel lazán összefüggő közigazgatási bizottságaink, lesznek a vármegyékben községeink, a melyeknek adminisztrációja a vármegyékével ismét nem lesz eléggé szoros szervi kapcsolatban és lesznek végül városaink, (önálló törvényhatóságu és a vármegyék keretébe ékelt, törvényhatóság nélküli városok), a melyeknek organisatiója az általános vármegyei szisztémába aligha fog beleférni.

A külföld-utánzást támadni, üldözni szokták nálunk, sokat emlegetik a nemzeti eredeti intézményeket, a melyek különböznek, eltérnek a szomszéd államokéitól. Nem akarok a külföld-utánzás védelmére kelni, bár épenséggel nem tartom azt oly kárhözatosnak, mint a honi laicus hangulatos közvélemény. Ha semmit sem vettünk volna át a külföld politikai intézményeiből,

valószínűleg még ma is a hét vezér igazgatná az ország sorát és a fiumei olasz, meg az éjszakzempléni tót a pusztaszeri törvéynapra zarándokolna évenként egyszer igazságot keresni.

Mégis kétségtelen, hogy nálunk a közhangulat és az irányadó szakkörök egyaránt, megszeretnék óvni a magyar törvényhatósági intézmény eredetiségét, ha nem is a lényegben, hát legalább a forma tekintetében. Acceptáljuk ezt az álláspontot, nem látunk a törvényhatóság főtartásában akadályt a közigazgatás célszerű reformálása ellen, hanem a mennyiben ez a ragaszkodás csak az ezredéves formára vonatkoznék ártatlan kegyeleti ténynek, a mennyiben pedig a forma mellett a *törvényhatóság alkotmányjogi szerepét* is megőrizné, épenséggel kívánatos politikai biztosítéknak tekintenők.

Ha azonban a törvényhatósági intézményt fönn akarjuk tartani, akkor a vármegyét és a várost föltétlenül együttesen kell a reorganizáció körébe vonnunk. A város vagy önálló törvényhatóságú, vagy pedig valamely törvényhatóságba tartozó lesz, ha bele tartozik, akkor a kettő között szervezeti egységnek kell lennie, ha pedig saját törvényhatósága lesz, akkor adminisztráilóját úgy kell szerveznünk, hogy legalább a törvényhatósági (a nem pusztán községi jellegű) funkcióinak ellátására a vármegyéhez hasonló szervezete és koordinált orgánumai legyenek.

A törvényhatóság keretén belül pedig fontos az alsóbbfoku területi beosztások egységes rendszere, a község igazgatásnak a vármegyei adminisztrációval való kapcsolata, a szabatosan meghatározott illetékességi és hatásköri vitákat eleve kizáró fölé- és alárendeltségi viszony, nemcsak a hivatalnoknak, de a különbözőfokú és jellegű hivatalok között is, fontos továbbá a fönmaradó önkormányzati elemek és a centralisált hivatali szervezet közötti viszony praecis megállapítása, azaz fontos a kapcsolat az állami egység, a közös egységes föladat és a legalább alapvonásaiban egységes szervezet érzete az egész közigazgatási szisztémában.

Épen e miatt nézzük aggódva a részletmunkát, amelyet a hivatott körök a közigazgatási reform terén producálnak, az 1891: XXXIII. t.-cz. általános elve nagyon is általános, a most folyó részletmunka pedig a túlságig részletes. Jogos kíváncsúnak tartjuk, hogy ha már nem egységes, vagy legalább egyidejű javaslatokat fognak a közigazgatási reformról előterjeszteni, legalább az általános munkatervet, az adminisztráció jövőnek

nagyvonásokban megrajzolt képét ismertesse a kormány a közvéleménnyel, a végre, hogy az elsősorban érdekelt elem az új rendszer szerint igazgatandó magyar közönség a reform általános irányát a létesítendő rendszer vázlatát megvitathassa, mielőtt az egyes részletek törvénynyé emelésével megnehezítené, lekötne szabad rendelkezését az egészre nézve.

A reformnak politikai becse csak akkor lehet, ha műve egész és jellege radicális lesz, csonka munkával még ha a detailmunka jó is, nem javítani, csak komplikálni lehet az államszervezetet.

Dr. Moscovitz Iván.